

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG**

ĐỖ THỊ OANH

**TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH TRỊNH XUYÊN
(XÃ NGHĨA AN - HUYỆN NINH GIANG -
TỈNH HẢI DƯƠNG)**

**KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TỒN- BẢO TÀNG**

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: TS. NGUYỄN VĂN TIẾN

HÀ NỘI – 2009

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1 LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ QUÁ TRÌNH TỒN TẠI CỦA DI TÍCH.....	4
1.1. VÀI NÉT VỀ ĐỊA DANH VÀ CƯ DÂN NƠI DI TÍCH TỒN TẠI.....	4
1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	4
1.1.2. Lịch sử hình thành thôn Trịnh Xuyên	6
1.1.3. Đặc điểm dân cư, đời sống kinh tế và truyền thống cách mạng	7
1.1.4. Các giá trị văn hoá	9
1.2. LỊCH SỬ ĐÌNH TRỊNH XUYÊN	10
1.2.1. Vài nét về đình làng Việt Nam	10
1.2.2. Lịch sử hình thành và tồn tại của đình Trịnh Xuyên	11
1.2.3. Sự tích thành hoàng làng	14
CHƯƠNG 2 GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC — NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	21
2.1. GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC NGHỆ THUẬT:.....	21
2.1.1. Không gian cảnh quan đình Trịnh Xuyên	21
2.1.2. Mặt bằng tổng thể di tích.....	24
2.1.3. Các đơn nguyên kiến trúc.....	25
2.1.3.1. Nghi môn	25
2.1.3.2. Tiền tế	27
2.1.3.3. Đại đình.....	31
2.1.3.4. Trung từ:.....	35
2.1.3.5. Hậu cung	35
2.1.3.6. Nhà thờ Bác.....	37
2.1.3.7. Nhà giải vũ.....	38
2.1.4. Nghệ thuật trang trí trên kiến trúc.....	39
2.1.4.1. Trang trí ở toà đại đình.....	39
2.1.4.2. Trang trí ở toà tiền tế:.....	42

2.1.4.3. Bức vẽ ở cửa vào hậu cung.....	43
2.2. CÁC DI VẬT TRONG DI TÍCH.....	44
2.2.1. Di vật bằng gỗ.....	44
2.2.2. Di vật bằng đồng.....	51
2.2.3. Di vật bằng sừng, sứ.....	52
2.2.4. Di vật bằng giấy.....	52
2.3. LỄ HỘI ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	53
2.3.1. Thời gian và không gian diễn ra lễ hội đình Trịnh Xuyên.....	54
2.3.2. Những ghi chép còn lại về lễ hội truyền thống của đình Trịnh Xuyên.....	56
2.3.3. Công việc tổ chức chuẩn bị.....	58
2.3.4. Diễn trình lễ hội.....	59
CHƯƠNG 3 THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG PHƯƠNG PHÁP BẢO TỒN PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	66
3.1. THỰC TRẠNG DI TÍCH ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	66
3.1.1. Thực trạng kiến trúc.....	66
3.1.2. Thực trạng các di vật.....	69
3.1.3. Thực trạng lễ hội đình Trịnh Xuyên.....	70
3.2. MỘT SỐ BIỆN PHÁP BẢO TỒN DI TÍCH ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	72
3.2.1. Các giải pháp bảo tồn kiến trúc.....	72
3.2.2. Bảo quản các di vật trong di tích.....	76
3.2.3. Bảo tồn lễ hội cổ truyền.....	76
3.2.4. Một số giải pháp về quản lý và bảo vệ di tích.....	77
3.3. KHAI THÁC VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH TRỊNH XUYÊN.....	78
KẾT LUẬN.....	80
THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài:

Trong suốt lịch sử hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước, dân tộc ta đã tạo dựng cho mình một nền văn hóa mang bản lĩnh và bản sắc riêng. Chính bản lĩnh và bản sắc ấy đã làm nên sức sống mãnh liệt và hào hùng giúp cộng đồng dân tộc vượt qua bao sóng gió, thác ghềnh nguy hiểm để phát triển lớn mạnh không ngừng.

Một phần bản lĩnh, bản sắc đó được thể hiện trong các công trình kiến trúc nghệ thuật, những đình, chùa, đền, miếu, lăng, tháp, bia, tượng trên khắp đất nước minh chứng cho tài năng, trí tuệ của bao thế hệ nghệ sĩ, trí thức và những bàn tay thợ tài hoa.

Di tích lịch sử văn hoá là những biểu hiện cụ thể và dễ nhận biết về bản sắc văn hoá của mỗi dân tộc, là một bộ phận cấu thành môi trường sống của con người, tác động trực tiếp tới hành vi của con người, là sử liệu xác thực nhất cho những người đang sống nhận thức được xã hội, văn hoá và những gì đã qua, là phương tiện giao lưu văn hoá giúp các dân tộc hiểu biết lẫn nhau, là thông điệp của quá khứ gửi lại cho hiện tại và tương lai.

Trong loại hình di tích kiến trúc nghệ thuật, đình làng là một loại kiến trúc phổ biến, tiêu biểu và đặc sắc của Việt Nam. Đình là ngôi nhà công cộng, mỗi làng thường có một ngôi đình. Đình phản ánh đời sống vật chất và tinh thần của cộng đồng cũng như cấu trúc phân tầng trong làng xã Việt. Điều đáng nói là, cho đến nay tuy không mang đầy đủ các chức năng như xưa kia nhưng đình vẫn là trung tâm sinh hoạt văn hoá của cộng đồng làng xã. Hiện nay, nhiều phong tục đẹp đang được khôi phục lại theo không gian làng, xã, đặc biệt là những lễ hội truyền thống. Rất nhiều hội lấy đình làng là trung tâm. Nhiều ngôi đình cổ giá trị đã và đang được quan tâm, trùng tu, tôn tạo lại. Do đó, nghiên cứu đình làng không phải chỉ là nghiên cứu cái đã qua mà chính là nghiên cứu nhiều mặt của xã hội nông thôn Việt Nam hiện đại. Việc lý giải hiện tượng này rõ ràng là có ý nghĩa không những đối với việc nhận thức văn hoá truyền thống Việt Nam mà còn là nhận thức về xã hội trong quá trình biến chuyển hiện nay.

Huyện Ninh Giang nằm ở phía Đông Nam của tỉnh Hải Dương, cách Hà Nội gần 100km, là huyện có nhiều tiềm năng về điều kiện tự nhiên, vị trí địa lý, tài nguyên và nguồn nhân lực, tạo tiền đề cho việc phát triển kinh tế — xã hội.

Cũng như nhiều vùng đất cổ của đồng bằng sông Hồng, Ninh Giang chứa đựng trong mình nhiều giá trị lịch sử, văn hoá đặc sắc. Hiện nay huyện Ninh Giang còn bảo tồn 182 di tích, bao gồm nhiều loại hình như: đình, đền, miếu, nhà thờ, tượng đài, bia chiến thắng□ được phân bố khắp các xã, thị trấn. Trong đó, nhiều di tích có giá trị về kiến trúc nghệ thuật, lịch sử — văn hóa, có 8 di tích được xếp hạng cấp Quốc gia và 5 di tích được xếp hạng cấp tỉnh; nổi tiếng với phụng rới nước Hộng Phong, làng nghề mộc Cúc Bô (xã Kiến Quốc) - đây cũng chính là quê hương của dòng họ Khúc, dòng họ đã góp viên gạch đầu tiên dựng lên nền độc lập nước nhà vào thế kỷ thứ X; nổi tiếng với đặc sản bánh gai bình dị, mặn mà.

Là sinh viên năm thứ 4, khoa Bảo tàng, trường đại học Văn hoá Hà Nội, tôi đã được học nhiều môn chuyên ngành về bảo tàng, di tích lịch sử và bảo tồn di tích lịch sử văn hóa. Trong đợt thực tập cuối khoá, tôi có cơ hội về huyện Ninh Giang, tỉnh Hải Dương kiểm kê di tích. Bổ sung cho kiến thức đã được học trong nhà trường, thực tế kiểm kê ở huyện Ninh Giang đã giúp tôi củng cố rất nhiều hiểu biết về di tích. Tuy chỉ sống và làm việc trong một thời gian ngắn nhưng tôi đã hiểu được phần nào, thấy yêu quý con người và mảnh đất giàu truyền thống này. Bằng những hiểu biết chuyên môn, tôi mong muốn được góp một phần sức lực của mình vào công cuộc tìm hiểu, bảo tồn, khai thác và phát huy giá trị của di tích lịch sử văn hoá trên địa bàn huyện. Được sự gợi ý của các thầy cô trong khoa Bảo tàng và sự đồng ý của TS . Nguyễn Văn Tiến, tôi đã chọn đề tài " Tìm hiểu di tích đình Trịnh Xuyên, xã Nghĩa An- huyện Ninh Giang- tỉnh Hải Dương" làm bài khoá luận tốt nghiệp.

2. Mục đích nghiên cứu

- Nghiên cứu vùng đất, con người và văn hoá thôn Trịnh Xuyên gắn liền với lịch sử ra đời và quá trình tồn tại của ngôi đình.

- Tìm hiểu các giá trị về mặt lịch sử, văn hoá, khoa học, kiến trúc nghệ thuật và lễ hội của di tích đình Trịnh Xuyên.

- Đánh giá thực trạng và nêu giải pháp bảo tồn, phát huy giá trị của di tích.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu của bài khoá luận là di tích đình Trịnh Xuyên ở thôn Trịnh Xuyên — xã Nghĩa An- huyện Ninh Giang- tỉnh Hải Dương.

- Phạm vi nghiên cứu:

Về thời gian: nghiên cứu di tích đình Trịnh Xuyên gắn liền với quá trình hình thành, tồn tại của di tích từ khi khởi dựng cho đến nay.

Về không gian: nghiên cứu di tích đình Trịnh Xuyên trong không gian lịch sử văn hoá xã Nghĩa An- huyện Ninh Giang- tỉnh Hải Dương.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận di vật biện chứng, duy vật lịch sử để xem xét những sự vật và hiện tượng phát triển theo quy luật tất yếu khách quan.

- Phương pháp nghiên cứu liên ngành: bảo tàng học; bảo tồn di tích lịch sử văn hoá; khoa học lịch sử; khảo cổ học; dân tộc học; xã hội học □

- Phương pháp điền dã, gồm: khảo sát thực địa, quan sát, mô tả, đo vẽ, chụp hình, điều tra hồi cố.

- Phương pháp thống kê, phân tích tổng hợp các nguồn tài liệu đã có ở di tích và các ngành khác.

5. Bố cục khoá luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục, bài viết kết cấu gồm 3 chương:

- Chương I: Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của di tích
- Chương II: Giá trị kiến trúc, nghệ thuật và lễ hội đình Trịnh Xuyên
- Chương III: Thực trạng và những biện pháp bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đình Trịnh Xuyên.

Trong quá trình thực hiện đề tài, chúng tôi gặp không ít khó khăn như: tư liệu viết về di tích hầu như không có, trình độ còn hạn chế, thời gian nghiên cứu không nhiều nên khoá luận sẽ không tránh khỏi những thiếu sót, sơ sệt. Kính mong các thầy cô, bạn đọc lượng thứ, góp ý chỉ bảo thêm.

Tôi xin được gửi lời cảm ơn chân thành tới thầy giáo- TS . Nguyễn Văn Tiến, các thầy cô trong khoa, các cán bộ phòng Văn hoá huyện Ninh Giang, Ban quản lý di tích đình Trịnh Xuyên đã nhiệt tình chỉ bảo, giúp đỡ tôi hoàn thành bài khoá luận!

THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Trịnh Minh Đức, Phạm Thu Hương. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2007.
2. *Cơ sở văn hoá Việt Nam*, Trần Ngọc Thêm, NXB Chính trị quốc gia, 1999.
3. *Dòng sông Hà Nội*, Băng Sơn. NXB Thanh niên, 2002.
4. *Đại cương lịch sử Việt Nam I*, Trương Hữu Quỳnh chủ biên, NXB Giáo dục, 2006.
5. *Đại việt sử ký toàn thư*, Ngô Sĩ Liên, NXB KHXH, 1967.
6. *Địa chí tôn giáo lễ hội Việt Nam*, Mai Thanh Hải, NXB Văn hoá thông tin.
7. *Đình chùa, lăng tẩm nổi tiếng Việt Nam*, Trần Mạnh Thường. NXB Văn hoá thông tin, 1998.
8. *Đình làng miền Bắc*, Lê Thanh Đức, NXB Mỹ thuật Hà Nội, 2001.
9. *Đình Việt Nam*, Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Cự, NXB TP. Hồ Chí Minh, 1998.
10. *Đồ thờ trong di tích của người Việt*, Trần Lâm Biên, NXB Văn hoá thông tin, 2003.
11. *Hồ sơ di tích đình Trịnh Xuyên*, Đào Phạm Tuyền, 1991.
12. *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Vũ Tam Lang, NXB Khoa học xã hội, 1991.
13. *Kiến trúc dân gian truyền thống*, Chu Quang Chứ, NXB Mỹ Thuật, 2003.
14. *Lễ hội cổ truyền*, Viện văn hoá dân gian. NXB Khoa học xã hội, 1972.
15. *Lễ hội nông nghiệp Việt Nam*, Lê Văn Kỳ, NXB Văn hóa dân tộc, 2002.
16. *Lịch sử mỹ thuật Việt Nam*, Trần Lâm Biên, 1991
17. *Luật di sản văn hoá và văn bản hướng dẫn thi hành*. NXB Chính trị quốc gia, 2006.
18. *Ninh Giang hành trình phát triển*, NXB Văn hoá thông tin, 2008
19. *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nguyễn Duy Hinh. NXB Khoa học xã hội, 1999.
20. *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Trần Lâm Biên. NXB Văn hoá dân tộc, 2001.